

# EVANGYÉLIOMI PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy íven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr, az osztrák-magyar birodalmon kívüli országokba egy évre 7 frt; — egyes szám ára 12 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr, harmadiknál 70 kr, bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtatnak el. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utca, 1078. sz. a. — intézendők.

## Szerkesztői jelentés.

Az „Evangyéliomi Protestáns Lap“-ot folyó év végével megszüntetem; a helyébe indítandó új heti lap tervezetét és előfizetési felhívását itt alant veszik Lapunk tisztelt olvasói, kiknek figyelmébe s pártolásába az új „heti lap“-ot jó reménnyel ajánlom.

Debreczen 1878. nov. 22.

Balogh Ferencz  
szerkesztő.

## A debreczeni új lap tervezete és előfizetési felhívása.

### PROTESTÁNS HETI LAP

az egyház és iskola köréből.

Miután az eddig Debreczenben megjelent „Magyar protestáns egyházi és iskolai Figyelmező“ és az „Ev. protestáns lap“ e folyó év végével bevégezzük pályájukat, — elhatároztuk, hogy a jövő 1879-ik évtől fogva a czimzett egyházi és tanügyi lapot szerkesztjük és adjuk ki.

Debreczenben, egy oly nagy kiterjedésű s 800 ezer ref. lelket számláló egyházkerületnek központjában, még akkor is elmulthatlanul szükséges volna egy egyházi és tanügyi lap, ha az egyházi élet és a tanügy terén mindennek a legékebben és legjobb renddel folynának; ha építeni, javítani és tökéletesíteni annyit és oly sokfélét nem kellene, ha életérdekeinket féltetni, azok felett a legélesebb gonddal őrködni ezer okunk nem volna. Most pedig, midőn egyházunk alkotmány szervezete a legalsóbb szervektől fogva fel, megújulásra vár; most, midőn az oly sok reménnyel óhajtott zsinat előestéjén állunk; most, midőn gymnasiumaink és jogacademiáink, sőt általában egyházunk jogviszonya az állammal szemben rendezve nincsen; midőn egyházunk nagy mezején annyi a tenni, javítani és építeni való, meggyőződésünk szerint a protestáns egyház életérdekei elleni vétség nélkül az időszakai sajtó terén némán nem vesztegelhetünk.

A magyar ref. egyház kebelében, főleg az ország keleti részében, sok szegény és kisedd egyházközségünk vallási és nemzetiségi tekintetben az enyészet örvényének szélén ingadoz, hogy már-már alámerüljön. Ezeknek elenyészése örökké égető seb, lelkeinkben folyvást végig hangzó vádlevél leszen. Mi óhajtuk, hogy ezek megtartassanak és e végből a nagy egésznek, az egyesülendő nagy magyar ref. egyháznak édes anyai szárnyai alá vétessenek, hogy vallásunknak és nemzetiségünknek az idegen elemek közt biztos örálói lehessenek. E cél elérésére egy közös domestica óhajunknak legfőbb tárgya.

Debreczen s a tiszántuli ref. egyházkerület irányadó férfiai egy magyar protestáns egyetem felállításának szükségét úgy a tudományos haladás, a valódi magyar műveltség és nemzetiség, valamint a magyar protestantismus magasabb életérdekei szempontjából már rég felismerték. — Egy ily egyetem felállítása gymnasiumi tanáraink képzése végett hosszú időkre nagy károk nélkül el nem odázható. — S minthogy egy ily egyetem eszméje most már szélesebb körben is élénk gondolkodás tárgyát képezi s ez által a megvalósulás lehetősége is növekszik, mi a kedvőleg megindult mozgalom ébresztgetésére egy lap segítségével is mindent megtenni óhajtunk, mig serkentő szózatunkat a kövek is meghallják, mig az alvó erők felébrednek, mig a szétágazó nézetek a nagy eszme valószínűsítésére egyesülnek.

Mi ezek szerint a tanügyet kiváló gonddal ápolni s fejleszteni törekszünk. Elemi iskoláink, tanítóképző intézetünk, gymnasiumaink s felsőbb tanfolyamaink szervezete s illetőleg tanmódja fejlesztésére és tökéletesítésére; prot. egyetem felállítására erőnkhez mérten mindent megtenni törekszünk.

Vallásunk s tanügyünkre nézve nagyon sok fontos tárgy és kérdés tudományos megvitatásra vár. E vitatás elől kitérni nem szabad legszentebb érdekeink kockára tétele nélkül.

Mindezekért egy lapot fogunk szerkeszteni és kiadni. Lapunk az egyházi életet és tanügyet minden réte-

geiben és ágazatában élénk figyelemmel kísérendi, egyházi és tanügyi életünknek hű tükre és előmozdítója lenni akarván; lapunk az egyházi és tanügyi kérdéseket tudományos komolysággal fogja tárgyalni, hogy irányt jelöljön, s tervszerűleg előkészítse és feldolgozza az oly fontosabb tárgyakat, melyek messze időkre kiható intézkedéseket, életérdekeket érintenek.

Egyházunk szent hitét erősíteni és élővé tenni ismerjünk nehéz, de nemes feladatunknak, azon alapon állván, a melyen kívül más alap nem vethető.

A Krisztus lesz utunk, életünk, világosságunk, ő lesz vezérünk az igazság hiv keresésében s példaadónk a szeretet erényében.

Tisztelettel és kegyelettel viseltetünk egyházunk tanai iránt és e tanok, valamint egyházunk minden jogai és szent igazságai iránti tiszteletet és kegyeletet másokban is éleszteni, élővé tenni buzgón törekszünk, az evangyeliomi igazságok fényét követve, divatos elméletek muló ragyogása után nem járunk.

De tudjuk és valljuk azt is, hogy egyházunk létele a lelkiismeret szabadsága, melyet Isten ígéje korlátoz csupán, azért ahhoz rendületlenül hives maradunk; hiszszük és valljuk a szellem országában is a folytonos tökéletesedést, azért az igazságot szomjuhozó lélekkel keressük, s a mit jónak ismerendünk, azt valljuk, követjük és megtartjuk.

Egyházkormányzati tekintetben a zsinat — presbyteri elveket valljuk magunkénak s ezek következetes valósulásáért küzdendünk; ez alapon nemesak az egyházkerület tagozatai között szoros összetartás előmozdítására, hanem az egyes egyház kerületek közt is a testvéri kapcsok szorosabbá, bensőbbé tételére, a közös nagyfontosságú ügyeknek közös intézésére törekszünk.

Egyházunk autonomiájához rendületlenül ragaszkodunk, mert vallásunk szabadsága s iskoláink feletti önrendelkezési jogunk csak addig állanak épségben, míg amaz autonomia illetlen. — Rendületlenül őriztük ezt, mint palladiumát nemzetiségünknek, mint bástyáját a polgári és alkotmányos szabadságnak, melynek nem egyszer lett már megmentője, s ki tudja, hogy a jövőben is nem vár-e arra ily fontos életmentő feladat!

Ily vezérelvek mellett kívánunk lapot szerkeszteni és kiadni. Hogy vállalatunkat siker koronázza, a nagy közönség buzgó anyagi pártolására s jeles és lelkes munkatársak szellemi támogatására van szükségünk. Eddig is sikerült helyben és vidéken kitűnő munkatársakat nyerni meg lapunk mellé, kiknek ha most biztató jóakarattal csüggedni nem fog, — reméljük, hogy lapunk a nagy feladatot megközelíti.

Lapunknak következő rovatai lesznek:

a) minden szám hozni fog egyházi vagy tanügyi ve-

zércikket; b) egyházi és tanügyi mozgalmainkról, egyházközsegeink, egyházmegyéink s a testvér egyházkerületek köréből, rövid tudósításokat; c) tárczában közlünk tankönyvekről s tudományos művekről részletes bírálatot, kitűnő egyházi és tanfériak életrajzát, az egyház nagy célját előmozdító társadalmi stb. cikkeket; d) könyvészeti rovatot, melyben a tan és tudományos művek röviden ismerttetnek; e) szemlét a hazai és külföldi egyházi és tanügyi lapokból; f) rövid közleményeket napi hírek alakjában.

Lapunk hetenként egyszer szombaton 1 íven jelenik meg; a pártolás mérve szerint azonban terjedelme folyvást növekedhetik.

Előfizetési ára (mely szerkesztőhöz Nagy Péterfia 961. sz. a. intézendő postai utalványon) egy évre 6 frt, fél évre 3 frt. Az előfizetési pénz beküldése folyó évi decz. 20-ik napjáig kéretik.

Debreczenben 1878. nov. 20.

Felelős szerkesztő és kiadó tulajdonos

**Joó István.**

Fő munkatársak

**Tóth Sámuel és Békési Gyula.**

## Genfi nagy gyűlés a vasárnap ügyében.

(Folytatás.)

### I. A genfi választmány munkálkodása.

1. A vasárnapon építkezésekre vonatkozólag.

A leghálátlanabb dolognak mondja e munkának korlátozását célzó rábeszéléseket. Azonban ide vonatkozó leveleik az építészek által mindig jól fogadtattak. Egy sem volt, a ki velök ellenkező véleményben lett volna; sőt többször megtörtént, hogy azon építészek, kikkel a vasárnapi munka felett leveleztek, ő hozzájuk csatlakoztak. Egy közülök pl. a legközelebbi márcz. 4-dikén így irt: „Remélem Uram, hogy ezen felvilágosítások engemet ön előtt egészen igazolnak; és hogy ha jövőben dolgoztatnék, ön előre meggyőződhetik arról, hogy ez nagy kényszerűségből történt. Hozzá teszem — folytatja — hogy én melegen pártolom a vasárnapi nyugalmat, és hogy irodáim és munkaudvaraim az Isten napján rendesen zárva vannak. De kérem is önt, Uram, hogy Társaságuk szabályainak egy példányát legyen szives nekem megküldeni; mert óhajtók, a mennyire lehet, gyenge tehetségem szerint munkálkodni azon célra, mely felé önök törekeshnek.“ E levél szerzője néhány nap mulva társaságunk tagja lett.

Végre — mond — ha 20 évre vissza nézünk s megdölgödjük, hogy most mily nagy számmal vannak építke-

zések városunk körül: úgy találjuk, hogy a vasárnap megtörése e helyen sokkal ritkább, mint máskor.

2. „A család“ lapra előfizetéséről szól.

E lap a közszolgálatban levőkért van; kik közül 192 fizetett elő (12 a policziától, 79 a vasutaktól, 102 a postáktól) mindenik 1 frankot, a még szükségelt 534 frankot a pártoló aláírók adták, kiknek szives köszönetet mond. Egy genfi névtelen pedig, minden előfizetőnek, az év napjára, a kitünő „Jó tanácsok almanachja“-nak egy példányát volt szives adni.

3. A vasárnapi vonatkozó mondatokat tartalmazó kiragasztványokról szól.

A hallgatók előtt egy új kiadás van ezekből, melyek három gyakorlati mondatot tartalmaznak.

Az első Prondhontól ez: „Jövő előhaladásunk legtermékenyebb elve a vasárnap megünneplésében van letéve.“

A második Montalembert gróftól: „Az ipar az emberért lett, nem pedig az ember az iparért.“

A harmadik Dr. Niemeyertől Lipcséből: „Az urnapi nyugalom az egészségtan legelső szabálya; eszközül szolgál annak megítélésére, hogy a népnek van józan esze, és hogy mennyire haladott elő a műveltségben.“

Azután jön az Ur Jézus ama szózata: „Mit használ az az embernek, hogy megnyeri az egész világot, ha elveszti lelkét.“

E kiragasztványok nagy számmal tétettek ki a városban és egész határán, s a kanton községei nagy részében. A kikötő nagy csarnokában is ott van egy állandóan. Hasonló mondatokat tartalmazó hirdetések jelentek meg „Az állatok barátja“ és egy legelterjedtebb „Vasuti értesítőben.“ Reméljük — mond Deluz — hogy e hirdetések is sokat tesznek a lelkiismeret felébresztésére tárgyunkra vonatkozólag.

4. A nyomtatványok szétszétadását érinti.

A genfi bibliai Társaság elnöke Goudet ügyvéd ur közbejöttével, a társaság körarusa a derék Breckbuhl által, ki bejárja az egész kantont s jön-megy a gőzhajókon, 800 füzetet és értekezést osztottak ki ingyen. 800 példányt osztottak ki a „Mit csinálunk mi a mi vasárnapunkból“ füzetből is, melyet a városban és határán minden új házasoknak postán megküldtek. Ezen kívül felhasználták a város ifjai keresztyén egyesületének 25-ik évfordulói ünnepét, hogy az azon jelenvoltoknak az „A vasárnap kérdése a vallás, család, egészségtan és iparhoz való viszonyaiban“, jeles népszerű röpiratból 3 vagy 400 példányt kiosztanak. Ugyanezen röpirat Genfben minden építési főnöknek az évi tudósítással és „A vasárnapi értesítő“ bizonyos számmal megküldetett.

Az utolsó tudósítás, az 1876-diki kongressus alkalmából, 3000 példányban nyomtatott s Helvéciában és a külföldön szétszétadott. Egy terjesztő irat: „A vasárnapi értesítő“ a „Vallásos hét“ mellett s másképp is 1000 példányban terjed. Legközelebb a több ezer példányban kiosztott kis mű: „A vasárnap, szózat mindenképp“ 10,000 példányban újra nyomtatott, s mindenik példányhoz „A női választmány“ kérésére egy rózsaszínű levél csatoltatott, mely a fogyasztókat felhívja, „hogy vasárnap frissen kenyeret, süteményeket és ruhát, és semmi pipere tárgyat se ne vegyenek, se el ne fogadjanak“ s e felhívás azon keresztyénhez intézhető szavakon végződik: „Mindazok, kik becsesnek tartják magukra nézve a vasárnapi isteni tisztelet és nyugalom áldásait, nem tudnának valami csekély áldozatot hozni a végre, hogy embertársaik ne legyenek azoktól megfoszt-

va?“ „Ne nézze kiki a maga saját érdekét, hanem nézze a másokét is.“ (Fil. 2: 4.)

5. A kiadványok elárúsítása.\*)

A legközelebbi, jun. 15-diki számadásból látható, hogy ez jelentékenyen növekedett. 1870-ben ebből bejött: 10 frank, 10 centim; 1872-ben 88 fr. 50 c.; 1874-ben 145 fr. 30 c.; 1876-ban 1000 fr. körül; ez évben pedig 1425 fr. 35 c-re emelkedett e bevétel.

Ez mutatja, hogy a Genfi társaság buzgón járt el a hirdetések körül, melyeket nemcsak a francia nyelvű tartományokban, hanem Európa mind a négy részén terjeszt. Ezekért most Madrid s Bárcellonból, majd Sziciliából s Magyarországból, máskor Eberfeld, Altona, Stralsund és Oroszországból jöttek kérés levelek. Ez felbátorítólág hatott ránk — mond Deluz — s kérjük Istent, hogy e jó vetést a maga idejében életre keltse.

6. A munkások fizetésére legalkalmasabb nap.

E kérdés már 1876-ban a vasárnapi kongressuson, valamint a választmány ülésén és egy küldöttség által is tárgyalatott. A péntek estét találták legalkalmasabbnak a fizetésre. Hanem — mond Deluz — az elmélettől a gyakorlatig nagy a távolság. Könnyen el lehet hitetni ugyanis az iparos főnökkel, hogy a péntek esti fizetés előnyösebb, mint a szombat esti, — előnyösebb a munkásra, mert így kevésbé van kitéve annak, hogy keresményét vasárnap s hétfőn a korcsmába elköltse; a családjára, kinek így van egy kis pénze a szombati vásárra; a kereskedőkre, kiknél így a bevásárlás nem vasárnap reggel, hanem szombaton lesz; a vállalkozókra magukra is, mert péntek este megszabadulván a fizetés terhétől, szombaton nyugottan mehetnek a vásárba, ekkor szállíttatni szokott anyagok bevásárlására, — és mégis mindezen okok dacára sem ment az át a gyakorlatba.

De azért nem csüggedtek el, s a tél kezdetén ezer e tárgyú füzetet küldtek postán az iparos főnökökhöz. Kérésőkre e dolgot felvette programjába a városi „köz jó társasága“ s két ülésen tárgyalta. A legközelebbi értekezleten már lehetett idevonatkozó több rokonszenves tudósítást több iparos főnököktől hallani, kik közül Briquet és társa, ki a vasárnapi ügynek régóta meleg pártolója, arról értesít, hogy a péntek esti fizetést már másfél év óta teszi s oly helyesnek találja, hogy nem is gondol vissza menni a régi rendszerre.

7. Közadás-vevés vasárnap.

A választmány egy különös küldöttsége foglalkozott azazal, hogy megakadályozza a vasárnapi birói eladást, de kevés sikerrel. Azonban nagy elégtétellel hallották, hogy kantonukban egy birtokos, ki az ő elvök hő pártolója, a bérlőjével tett szerződésbe oda tette, miszerint: „A nagy sürgősség esetet kivéve, a bérlő nem fog dolgozni, sem cselédei vagy munkásaival nem fog dolgoztatni vasárnap. Köz eladások nem fognak tartatni az ő birtokán.“

8. Pénzügy és vegyesek.

A genfi választmány egyesülve a központi választmánnyal kérvényt nyújtott be a szövetségi kamarához a vasutnál alkalmazottak javára; és magára vállalta részben a „vasárnapi értesítő“ költségeit és a „központi választmány“ részére 300 frankot adott.

\*) A genfi bizottság eddigi kiadványainak (füzetek, olvasmányok, könyvek) száma 34 különféle mű.

Bevételök ez évben 6067 fr. 95 c-re emelkedett; a kiadás pedig 6118 fr. 35 c-re, mi 50 fr. 40 c. deficitet eredményezett. A múlt évi 500 fr. deficit e szerint szinte elenyészett. Vaucher-Cremieux építészől 50 fr. hagyományt kaptak. Dr. Butini örökösaitől 500 fr. ajándékot, emlékeül ezen hite és tettei által kitűnő keresztyénnek.

Felemliti Deluz, hogy a legközelebbi gyűjtésig, mely decemberben leend, hitelből kell élniök. De mégis szerencsések — mond — hogy vólt annyijok, a mennyi szükséges; és köszönetét fejezi ki azon számos ajándékozók irányában, kik az ipart ért válság daczára sem szüntek meg őket támogatni. Számítanak rájuk jövőre is; de ők is számíthatnak a választmányra, hogy ez óltalmazni fogja a vallás és társadalom ügyét, melyet korunk önző és istentelen törekvései csak hamar elfojtanának, ha Az, a ki ott fent van, ő velök nem munkálkodnék.

## II. A központi választmány munkálkodása.

A választmány tagjai nevének felemlítése után megérinti előadó, hogy a központi választmány Genfben ülésez, s a különböző kántonok vasárnapi társulatainak organuma az egész Helvéciát érdeklő s közös jellemű minden eljárásokra nézve. A nemzetközi szövetség ránéző organizálásán kívül, tevékenysége egyik legfőbb tárgya: a szövetségi hatóságoknál közben járni a vasutaknál alkalmazottak s más közszolgálatban lévők javára.

### 1. A szövetségi kamarákhoz intézett kérvény.

A szövetségi tanács ez évi februárban az 1872-diki decz. 23-diki törvény 9-dik cikkelyét, mely a vasutnál s más közszolgálatban levőkre nézve minden harmadik vasárnapot szabaddá teszi, megváltoztatta azon hozzáadás által, mely megengedi a vasuti igazgatóságoknak, hogy a vasárnapi szabadságot egy munkás napra áttehetik. Azonban előbb, mint a vasárnapi nyugalom jogát korlátozó törvény megszavaztatott volna, a nemzetközi választmány egy kérvényt adott be a szövetségi tanács tagjaihoz az 1872. decz. 23. törvény 9-dik cikkelye sértetlen fentartásáért. De siker nélkül.

Erről szólva Deluz már nem előadó, hanem nemes haragra gyulva, lángoló szónok lesz. A mi törvényhozó hatóságunk tehát — mond — elvonja a vasutnál s általában minden közszolgálatban lévőkől azon szabadalmat, mely a gyárakra vonatkozó törvényben minden munkás számára biztosítva van. Mint tudva van, e törvéynél fogva most a gyári munkásoknak joguk van minden vasárnap, s a legrendkívülbb esetben is, a harmadik vasárnap megnyugodni. A jelen törvényhozás tehát azon képtelen helyzetet állította elő, miszerint az állam ráparancsolja a gyárak főnökeire, azaz az egyszerű magánzókra, hogy kötelességök munkásaiknak vasárnap nyugalmat adni; — mig az állam néha elvonhatja s el is vonja ezen szabadságot saját hivatalnokaitól és az ő közvetlen felügyelete alatt álló szállítási hatalmas társulatok nagy számu embereitől.

Ez végre is — folytatja — nem egyéb, mint a kötelesség és igazság utján nemzetünk által tett tényleges visszalépés. De kell-e részt vennünk ebben? Azt mi nem hisszük. Tehát miután hivatalosan protestáltunk a fennálló hatóságoknál, lelkiismeretünkben még kiszökellik a protestálás kiáltó szózata; és egészen helyesnek találjuk ama berni vasuti hivatalnok véleményét, ki egy barátunk által szolgálata felől megkérdezettvén, így felelt: „Két év óta egyetlen szabad vasárnapom sem volt; és azok, a kik hisznek az isteni igazságban, nem rettegnek a csapásoktól, melyek társulatainkat érhetendik.“

Nem ugy tetszik-é, mintha Jeremiás próféta mondaná nekünk, miként egykor az izráel népének a felszabadított rabszolgák ismét szolgaságra vetése alkalmával: „Igy szól az Ur: ti magatokba tértetek, azt tettétek a mi igazságos az én szemeim előtt, mindenki szabadságot hirdetve az ő felebarátjának; ti szerződést tettetek én előttem, az én házamban, melyben az én nevémet hívják segítségül; de ti visszamentetek, hátra, és megszenstelenítettétek nevémet, ti mindnyájan visszafoglaltátok rabszolgáitokat és szolgálóitokat, kiket szabadokká tettetek, vissza adva maguknak, és kényszerítettétek őket, hogy legyenek rabszolgáitok és szolgálóitok. Ti tehát — mond az Örökkévaló — nem engedelmestek nekem, és azért is hirdetek ellenetek . . .“ (Jer. XXXIV. 15—17.) És a próféta folytatja, előszámlálva a csapásokat, melyeket Isten az izráel népére küldend. Isten kiméljen meg minket és cselekedjék velünk és a mi népünkkel nem a mi bűneink, hanem az ő nagy irgalmassága szerint. (Folytatjuk.)

Könyves János.

## Még egyszer az egyháziatlanság okáról.

Nem új, évtizedek óta vitatott kérdés ez; egyéni nézete szerint hozzá szól mindenki. — Ha a világi elemet kérdezed, nagyon természetes, hogy más oka nincs, mint papjaink tudatlansága, vallásos lágymelegsége; eszében sincs, hogy önmagában keresse azon hibát, mit papjában feltalálni vél. — Ha a papot kérdezed, ez készen áll a világi elemre — tehát a templomot látogató közönségre tolni az egyháziatlanság okát; s nézetem szerint ez utóbbi, ha egészen el nem találta is, de legközelebb jár a célhoz.

Az „Ev. Prot. Lap“ okt. 25-iki számában Fides aláírással egy cikk jelent meg, mely „a nélkül, hogy egyik vagy másik pártot kárhozzatná — egyenesen kimondja, miszerint papjainkban látom rejleni a bajnak legnagyobb okát“ s oly kemény érvekkel áll elő papjaink, vagy legalább egy nagy része ellenében, miszerint a felületes vizsgáló teljesen elhiszi és vallja, hogy az egyháziatlanságnak tulajdonképen azok legfőbb okai, kiket a képesítés és közbizalom épen az egyháziasság fátylájának lobogtatására rendelt. Szép s izlésteljes épületek nincsenek azért, mert építőmesterek vannak a világon. Köszönöm!

Nézzük, mit hoz fel Fides elsőben is, hogy reá bizonyítsa papjaink nagy részére ama nagy vádat, miszerint ők egyenes okai egyháziatlanságunknak. „Kenyérkeresetből, nem belső sugallatból lépnek sokan ifjaink közül a papi pályára, s ez az oka, hogy lágymelegséget, hivatásuk iránti kedvetlenséget visznek oda magukkal.“ — Megengedem, miszerint nagyon sokaknál a kenyérkereset az első rugó, mely a papi pályára kész; de mire való az a 4 évi cursus, hanemha arra, miszerint a kenyeret keresni induló ifjúból theologiai tanáraink lelkes előadásai Pálokat teremtsenek, kik egész életüket most már nem kenyérkeresetből, hanem a Mester iránti igazi lángoló szeretetből szenteljék szép és nemes hivatásuknak. Vajjon a mesterek, művészek legtöbbje nem kenyérkeresetből lépett-e pályájára, de miután szívvvel lélekkel beleélte mintegy magát hivatásába, nem meggyőződésből s lelkének minden erejéből csüggött-é a pályán, melyen szépet, nagyot és dicsőt tudott teremteni.

A második érv ez, „csak vasárnap harangoztat a lelkész, egész héten nem hallanak a hivek harangszót.“ — Alább megfogom mondani észrevételeimet a hétköznapi vasárnapi templom-

kerülésre, s általában az egyháziatlanságra, s amaz észrevételeimre utalva csak azt kérdelem most, mi célja van ugy a hétköznapi, mint a vasárnapi isteniszteletnek? Ugy-e nem más, mint a szív nemesítése, az erkölcsök jobbitása s a léleknek fel-emelése ahhoz, kitől száll alá minden jó adomány és tökéletes ajándék! Ugyan kérem, a pusztá kőfalaknak van-e szive-lelke, vajjon megfelel-e hivatásának a lelkész, ha hétköznapokon — ott a hol folyvást harangoznak is — csupán a harangozó a l u s z s z a á t k ö t e l e s s é g b ő l a templomi könyörgést; nem elmehet-e a lelkésznek minden kedve a hétköznapi könyörgésektől, midőn fájdalommal látja, hogy nincs kit építeni; nem jogosan vélekedhetik-e a hétköznapi istenisztelet beszüntetésével így: talán majd az Urnak szombatján nem fogok a pusztá kőfalaknak beszélni. Nyuljon szívére minden egyháztagnak, ki ezért kárhóztatja a lelkészt, s gondolja meg, ki a hibás, az-é, ki nem akar borsót hányni a falra, vagy pedig az, ki még falnak sem szándékszik lenni a borsó előtt.

A harmadik érv pedig, miszerint a lelkészek legnagyobb része a Debreczenben, Pesten stb. tartott beszédekkel traktálja az azt meg nem értő hallgatókat, nem állhat meg nézetem szerint ily szigorúságban kimondva. Minden lelkész tud azon változtatni hallgatói felfogásához képest, s habár tudomásom szerint az egyszerű falu még egyszerűbb iskolatanítóján megtörtént is székfoglalása alkalmával, hogy szóról-szóról elmondta K. Tóth Mihály debreczeni lelkész beköszöntő beszédét, szavait a tekintetes városi tanácshoz is stb. intézvén; de azt hiszem hivatását komolyan felfogó lelkészen — szabadjon reménylenem, hogy ellenkezők nincsenek — nem történhetik ilyesmi meg; azt pedig, ha lelkész a jelesebb concionatorok beszédéből dolgozik, vagy illő helyen szó szerint elmondja is, nem tartom az egyháziatlanság okának, sőt inkább vonzónak és építő hatásúnak.

A lelkész mezei foglalkozását — melyet nagyon de nagyon sok helyen igazol és követel a prot. egyháztagnak szégyenére szolgáló földhöz ragadt szegénység — most elmellőzve, fordítsuk oda figyelmünket, micsoda orvosságot ajánl Fides az egyháziatlanság ellen. „Teljesítse minden pap lelkiismeretesen feladatát“ mondja Fides. — Teljesítse minden egyháztagnak Isten iránti köteleességét, mondom én, de hogy ezt nem teljesíti, s így okává lesz az egyháziatlanságnak, mondjuk meg minden himezés nélkül, hogy ennek oka korántsem a lelkészek lágymelegségében, tudatlanságában és köteleesség-mulasztásában, hanem I. világi uraink nagy része (kivéven a kiveendőket) elvállaltalanodásában és II. népünk nagy szegénységében keresendő.

Igen, nyiltan merem mondani, mert tapasztalásból tudom, hogy előkelő vagyonos hitrokonaink legnagyobb része tökéletesen elhidegült a vallás s az egyház irányában, nem is tartja méltónak tagadni, hogy ő materialista, atheista. Most már forduljunk neki a papnak, dorongoljuk agyon, hogy miért engedte X. urat atheistává lenni, ha a pap teljesítette volna köteleességét, ha hétköznapon ugy, mint vasárnapon folyvást harangoztatott volna, nem rustikálta volna el idejét; hanem ezek helyett muzéumba vonulván, gyülekezete lelki szükségének megfelelő építő hatású beszédet dolgozott és mondott volna, minden másképp volna, s X. ur sem lesz vala atheistává. S már most tegyük fel, hogy a lelkész mind azt — minek elmulasztásával vádoltuk, — megtette, a hétköznapi isteniszteletre X. urat nem is várta, mert hiszen az nem illő, hogy hétköznapon templomba menjen,

már vasárnapra tehetsége szerint jól elkészülve vár reá a lelkész, a szív teljességéből fog szólani a száj, s X. ur bizonyosan lelki kincsekkel megrakottan fog kijőni a templomból. De mit kell a szegény lelkésznek tapasztalnia; midőn ő a harangot ráhuzatja, X. ur épen akkor fuvatja meg a kürtöt vadászebeinek, vagy próbálgatja, mint pattog agarász-ostora, s a jámbor hivek nagy lelki épülésére a templomba menés ideje alatt vonul szolgazemélyzetével nyulat hajszolni ad maiorem dei gloriam; vagy ha nem kedvelője e nemes sportnak, biztos lehetsz fölöle, hogy napszamosait épen vasárnap d. e. 9 órára rendeli fizetés végett, s így ezeket is visszatartja a templomtól, mert hiszen nem csak Isten igéjével él az ember. Na kérem, építsen már most a lelkész, ha tud kit, beszélhet Isten nagyságáról, bölcseségéről, jóságáról; de azért mégis a lelkész hibája, hogy X urat ezekről fel nem világosította, s hogy X ur továbbra is atheista.

(Vége köv.)

Lengyel Sándor.

## KÖNYVISMERTETÉS.

### Templomi szószerk.

*Közönséges, alkalmi és ünnepi beszédek. Irta Madarász Imre, a n. k. karczagi ref. egyház egyik lelképásztora. Ára 1 frt 30 kr. Karczag 1878.*

Egyházi beszéd-irodalmunk folyvást szaporodik, újabb és újabb szellemi termékek jelennek meg e téren, avatott és avatatlan tollak által irt egyházi beszédek látnak sűrű egymásutánban napvilágot. E sorok írójának volt már máskor alkalma szólani arról, hogy e tünemény nem épen egészséges viszonyokra mutat, s bár az írók részéről legtöbb esetben elvitathatatlan a jóakarát, a mi körülményeink között, hol oly kevés a munkakedv, ártalmas befolyással is lehetnek ama sűrűn megjelenő egyházi beszédek. A gyakorlati theologia s általában a theologiai tudományok roppant mezejének más vidékeire is figyelmet kellene fordítani; egy szorosán tudományos szak állandó tanulmányozásával is tudnának egyesek eredményeket mutatni fel s munkájuknak több valódi haszna lenne, mint minőt egyházi beszédeknek kiadása által érnek el.

Midőn azonban ezeket mondjuk, a valódi jóakarattól sohasem akarjuk az érdemet elvitatni, s csak viszonyaink hatásának számítjuk be, ha az egyházi irodalom más terein oly kevés az élet, oly kicsiny a mozgás. Jóakarattal fogunk szólani az előttünk fekvő múról is, melyet részletes bírálatra is méltatnánk, ha ezt lapunk tere engedné.

Tizenkilencz, illetőleg huszonkét egyházi beszédet foglal magában Madarász Imre ur kiadott műve s a karczagi gyülekezetnek csak szerencsét kívánhatunk, ha mindig ilyen lelki igéssel táplálkozhatik az Urnak házában. A tékozló fiu felett irt négy homilián s négy közönséges egyházi beszédén kívül a többi beszéd mind ünnepi, vagy alkalmi. Szépen nyitja meg az egész gyűjteményt az első szám alatti „templomi öröm“ cz. egyházi beszéd Zsolt. 112, 1. alapján, előadván, hogy a hívő keresztyénnek templomi öröme: 1. az Isten közel léte tudatában s a vele való társalgásban s 2. a szív és lélek csendes megnyugvásában áll s szépen hív föl a zárbeszédben, hogy a hivek látogassák minél gyakrabban az Ur házában minden napon nyitva levő ajtajait. Az Isten színe elé járulhatás tilalma és feltétele a czime egy másik közönséges beszédének 3. Móz. 3, 5. alap-

ján. A magános és templomi imáról értekeznek ismét Zsolt. 5, 2. 3. 4. 8. értelmében. A negyedik közönséges egyházi beszéd tárgya az erkölcsi jutalomosztás szabálya Máté 25, 29. alapján, melyben igen érdekesen fejtegeti, tárgyalja és alkalmazza a felvett evangyéliomi mondást. A tékozló fiu felett irt négy homilia synthetico-analytice van tárgyalva, beszélvén az elsőkben a tékozló fiu könnyelműségéről és büneiről, a másodikban a bűn szomorú következményeiről, vagyis a bűn büntetéséről, a harmadikban a bűnbánatról és megtérésről s a negyedikben a kegyelembe fogadtatásról, vagyis a megbocsátásról.

Mellőzve a bűnbánati böjtben (Jóél 2, 12. 13.) tavasz utóján, vagy nyár elején (Ezék. 3, 22.) szüreti kommunikókor (Zsolt. 95, 1. 2.) s őszszel (Ézs. 40, 6. 7.) mondott alkalmi egyházi beszédeit, melyek céljuknak tökéletesen megfelelő, a gyűjtemény többi részei között méltó helyet foglalnak el, fölemlítjük még felosztásaik szerint ünnepi egyházi beszédeit is. Kiknek jő el a Megváltó? kérdi adventi egyházi beszédében Ézsaiás 59, 20. alapján. A Sionnak jő el, vagyis az istenfő igaz hiveknek s azoknak, a kik megtérnek az ő bűneikből. Máté 16, 13—16. felett tartott karácsoni beszédében e kérdésre felel meg: kicsoda a Jézus? Lángoló lelkesedéssel fejtegeti a gyűjtemény emez egyik legszebb gyöngyében, valódi keresztyén lelkészi álláspontot foglalva el tárgyalja, hogy a Jézus nem más, mint a Krisztus s azután Istennek fia. „E hit világa bizton vezérel bennünket földi pályánkon s dicső fényt derít siron tulra is; e hit ereje erős pánczél ad a küzdelmekre s babérkoszorut ígér jutalmul; e hit vigasztal és gyógyít bennünket, ha lelkünk borong s gyász, fájdalom sebzi szívünket stb.“ Elég ennyi is mutatványul a mű irányára s nyelvezetére nézve. Nagypénteki egyházi beszédében Titus 2, 14. alapján Jézus szenvedését, halálát és ezekbeni célját fejtegeti magánzó, de azután vigasztaló szavakban. Virágvasárnapon Luk. 19, 41. felett tartott beszédében azt fejtegeti, hogy mi volt, mi lehetett Jézus virágvasárnap napi könnyeinek oka, forrása s azután hogy mire intenek és tanítanak minket Urunk könnyei? Nemes és szép nyelven, nem a daemagog, hanem a keresztyén lelkész szellemében fejtegeti e beszédben a hazaszeretet, eme szent és magas érzelmek kötelességét. A feltámadás diadala és haszna czim alatt közöl egy husvéti beszédet 1. Kor. 15, 55. 57. alapján. Vallásunk nagy dogmáját, Idvezítőnknek a halálból való feltámadási diadalát rajzolja ez igen szép egyházi beszéd, bibliai és evangyéliomi protestáns szellemben s a feltámadási diadal hasznai közül azokat emeli ki, hogy többé nem lehet kétségünk az isteni bölcs gondviselésben s a jó ügy melletti égi segedelem idejekoráni megérkezésében s hogy bennünket a halál félelmétől megszabadított s halhatatlanságunk és siron tuli örökéletünk felől bizonyosokká tett. Épen ilyen szellem lengi át áldozócsőtörtöki egyházi beszédét is, melyet Luk. 24, 50. 51. 52. felett tart. Ünnepi elmélkedése azon eszmék körül forog, hogy a Jézus mennybemenetele biztosíték nekünk arról, hogy nemes küzdelmeinket jutalom s földi életünket egy dicsőségesebb, mennyei élet követendi. Csel. 4, 31. felett tartott pünköszi egyházi beszéde a Szentlélek munkás erejének nyilvánulásáról szól, vagyis arról, hogy miben nyilvánult az isteni

lélek működése, vagyis ereje hajdan az apostolokban? és miben nyilvánul ma is mi bennünk?

A függelékben három beszédet közöl még a szerző; kettő a kis gyermekek nevelésének fontosságáról szól (textusok: Máté 18, 5. és 1. Sám. 10, 2.), melyeket a karczagi gyermekkert felállítása tárgyában mondott. Mondanunk sem kell, hogy mennyire helyesnek tartjuk azt, ha a lelkész szószékéből is buzdít alkalomszerűleg az oly — főleg gyülekezeti — humán intézetek, minő egy gyermekkert felállítására, pártolására s épen ezért helyesnek tartjuk ez egyházi beszédek közlését is. Alkalmilag bárki is tanulmányozhatja ezeket s eszméit felhasználhatja saját beszédében. Kevésbé tartozik már e gyűjteménybe tárgyánál fogva az utolsó, egy zászlószentelés alkalmával honvédekhez tartott buzdító beszéd.

Csak röviden regisztrálhattuk Madarász ur műve tartalmát, bár az, újra mondjuk, behatóbb ismertetést is megérdemlene. Átalában örömmel mondhatjuk, hogy e beszédek mind alakilag, mind tartalmilag megütik a kellő mértéket. A szerencsésen választott szövegeket szépen dolgozza fel és domborítja ki szerző s átalában úgy látszik, hogy játszi könnyűséggel uralja a homilétika minden szabályát. Szépen folyó könnyed nyelvezete beszédeit olvasásra is kellemesekké teszi, folyvást felvonva tartja az a figyelmet, de soha nem fáraszt. A nyelv tehát tökéletesen hatalmában van, leírásai mindenütt szépek, sőt úgy tetszik, mintha ezekben s képes kifejezéseiben egy kicsit tulságosan is tetszelegne magának. S a mi a tartalomban fő, mindenütt keresztyéni szellem fuval e beszédekből felénk s ez is az, miért azokat bárkinek őszintén ajánljuk tanulmányozás végett.

Madarász urat pedig örömmel üdvözljük egyházirodalmunk terén s örömünk még nagyobb lesz és teljes, ha tehetségét a theologiai irodalom más mezején is feltünteti és gyümölcsözteti.

Csiky Lajos.

## K Ü L F Ö L D.

### A Gusztáv Adolf-egylet

1878. szeptember 17. 18. és 19-én Hamburgban tartott nagy gyűlése.

(Folytatás.)

Mélyen tisztelt ünnepi gyülekezet! (folytatta Czékus ur beszédét; lásd elejét Lapunk előbbi számában.) Ha egyetlen véres és mély seb gyógyítása sokszor felette nehéz, akkor nem csuda, hogy a magyar protestantismus 300 éven át vérező sebe csak lassan gyógyul és még folyvást kéri önköztől a testvéri szeretet és keresztyén részvét gyógyító szereit. Mi magyar protestansok kérjük ugyanazon részvétet, ugyanazon tettleges támogatást, melylyel a központi bizottság, a nagyrebecsült fő- és női egyletek az inséges osztrák egyházakat segíyezni serénykednek.

Ezek után segélyre ajánlja Puchót, az eperjesi tanító-képezdét, Hernád-Vecsét, az árvizsujtotta Miskolczot, a leégett Busséczot, a bánáti és slavoniai missiót, a püspöki városokban létező egyházakat és a 4 egyházkerület számos inséges egyházait.

Védekezik továbbá egy anonymus ellen, ki az „Evang. Kirchenzeitung“-ban azzal vádolta a G. A. e. központi bizott-

ságát, mintha az a magyarországi tót gyülekezeteket nem eléggé tekintetbe venné és segíeyzné.

Végre örömmel jelenti, hogy a magyar országgyűlés az államsegélyből szándékba vett levonást beszüntette, és bejelenté néhai b. Baldácsy Antal 8545 holdat tevő hagyományát, mely az összes protestáns szegény egyházak, papok, özvegyek és árvák sorsán enyhíteni lesz hivatva.

Követünk e beszédére elnök válaszolva, Miskolcznak, a mennyiben diasporalis missiót is végez, a többi ajánlottakkal együttes segíeyt ígér. A tót gyanúsítás ellenében kiemeli, hogy: „Mi e v a n g. egylet vagyunk és nem keressük senki nemzetiségét, csak hitét.” Zárja pedig a G. A. egylet elnöke, Dr. Fricke válaszát ekképen:

„Többiben azonban újra sajnálattal kell felhoznom, hogy önöknél éppen a helvét testvérek nem állnak be a munkába és hogy a magyar gyámintézet csak lutheranusokat egyesít s hogy a sokkal számosabb és módosabb helvét testvérek kezöket távol tartják e munkától. Kérjük az Urat, hogy ezen testvéries munkát ott is nemsokára tegye közössé és hogy azután közösen üdvözölhessük egymást. Üdvözölje ön a testvéreket és az ot-tani munkát.“\*)

Az ünnepi követelek beszédei közül, mint felette érdekeset, kiemelem F l i e d n e r madridi lelkész beszédét:

A négy évvel, a bourbonok visszatérésével megkezdődött reactió folytonos emelkedésben van. Barátok és apácák árasztják el Spanyolországot; ezelőtt elkobzott klastromok visszaadatnak; az ultramontánok erősebbeknek érzik magokat, mint valaha, és nemcsak protestánsok ellen követnek el erőszakot, hanem tulajdon gyülekezeteik ellen is önkénykednek szünet nélkül. Igy pl. egy galicziai fiut, ki fáról leesve nyakát törte, azért, mert hamarjában meg nem gyónhatott, egyházilag el nem temettek. — Az ultramontánok ellenségeskedése tetőpontját érte C a m u n y a s z ev. egyháza üldözésében. Ott virágvasárnap nagy processiót rendeztek; minden részvevőnek 15 évre bűnbocsánat ígértetett; a ki pedig hozzá még előbb meggyónt, azon felül még 100 évvel többet kapott. A gyónás eredménye másnap mutatkozott. A processió az ev. kápolna, oskola és paplak elé vonulva, ott megállt s a városi jegyző, néhány szót váltva a pappal, felemelt kezekkel kiáltá: „Meddig türjük még kö-zöttünk e szenyfoltot? Éljen a vallás!” Ezzel a fanatizált tömeg megrohanta a házat. Már is megvillantak a bejárásnál a kések, a mikor a lelkésznek sikerült még idején bezárhatni a nehéz tölgyfa ajtót; de erre azután nagy, nehéz kövek zápora omlott a házra, mi által az ablak és ablaktáblák széttörtek, sőt még az erős kapu is meghasadt. A lelkész nevének az iskola padjai alá bujva, kelle életét mentenie s nem mert az udvarra menni. Másnap magam is ott voltam s felvettem oly köveket, melyek tüztől meg voltak feketedve, jeléül annak, hogy ezek hazulról vitettek magukkal, hogy fegyverül szolgáljanak ez aljas merénylet végbevitelénél. Ezuttal, gondoltam, még sem találhatnak bűnbakot, kire gazzettök okát tolhatnák. De hát egy 15 éves fiut fogtak el, ki éppen a ház előtt állt és kire ráfogták,

\*) A magyar ref. egyháztól megvárja a világ, követeli multja, parancsolja számbeli nagysága, hogy önálló segély-egyletet (Bocskay-egylet vagy bármi név alatt) alkosson s ne járjon koldulni külföldre, filléreket vive oda, hogy forintokat kapjon; hanem vegye ő is ápolása alá p. o. a nálánál szegényebb havasalföldi és cseh református hitrokona-it is, és főleg számos végenyészettel fenyegetett belföldi hitsorsosait. Önálló ref. segély-egyletet óhajtunk.

Szerk.

hogy a Szűz Máriát kigunyolta s ezzel a processiót (mely a fiutól 80 lépésnyi távolban haladott) ingerelte; s ime a fiu 4 havi börtönt kapott. Ezen felül beperelték a lelkészt, állítva, hogy ez a fiut e tette biztatta s követeltek tőle 2000 márka óvadé-  
kot. Mivelhogy e pénzt le nem fizethette, lefoglalta a bíró az összes iskolai padokat, templomi székeket, szószéket, harmoni-  
umot stb. és őrizet végett berakatta a szomszéd istállójába. Igy vélték leghatályosabban megsemmisíteni az ev. istenitisztele-  
tet. — Alig tudtuk a fiut kiszabadítani. De éppen ezen foglalást hasz-  
náltuk ellenök fegyver gyanánt. Mivelhogy a ház az én nevemre  
volt írva, mint porosz alattvaló, reclamáltam azt és követeltem  
a német birodalmi követségtől oltalmat az én vagyonom részé-  
re. Ez sikerült. Igaz, hogy csodálkozva mondá a miniszterelnök:  
„De e házak mind Fliedner lelkész tulajdonai?“ mivelhogy ke-  
véssel azelőtt egy igaztalanul megadózott granadai ház  
ügyében is vette volt reclamatiómat. Az eredmény azonban  
mégis az volt, hogy a fiu kezesség mellett kibocsátatott, a  
spanyol ev. pap elleni per pedig elfojtatott s holmiaink épség-  
ben visszakerültek.

A külső dolgokban is megsegített minket az Isten. Épüle-  
tünket, mely kápolnákat, iskoláinkat, árvaházunkat és  
könyvkereskedésünket magában foglalja, szerencsésen bevégez-  
tük és a 30,000 márka építési költségből már 27 ezer le van  
fizetve.

Még egy különös segítségről akarok szólni. Egy szegény  
cipészné Mühlhausenből, ki maga is beteg ugyan, de meghal-  
lotta, mily nagyon áldja meg Isten a kis adományokat, elgon-  
dolta magában, hogy legalább néhány sous-t fog gyűjteni az  
Isten országának építése javára. Férje ellene volt, de ő szép  
csendesesen kezdett egy önalkotta törvény szerint gyűjteni. Min-  
den pár czizma árából félretett egy sous-t; minden vett aján-  
dékából 1 sous-t; fia minden frank keresményéből egy negyed  
sous-t; minden foltozás után 1/4 sous-t. Egy év mulva megolvasta  
férje előtt a pénzt s ime! a zsacsokból 9 márka és 23 fillér  
került ki s küldetett hozzánk. De a zsacsó fenekén egy szive-  
rősítő is jutott el Spanyolországba, melyet házi patikámba fel-  
vettem s ez volt egy czédula ily írással: „Ne félj, csak higyj!  
Jézus nevében kezd el ügyedet, az ő kezében nyugszik az, Jé-  
zust hívd segélyül, Jézus fogja azt végrehajtani.“ És alatta:  
„Egyedül Istené a dicsőség. Nevem itt elvész; azért névtelen  
akarok lenni itt lent, de ismeretes ott fent.“

(Folytatása köv.)

Láng Adolf.

## K Ö N Y V É S Z E T.

— Egyházi énektár, mely magában foglalja a ma-  
gyar reform. egyház templomi és temetési énekeitek dallamait  
egy, két és három szóllamra alkalmazva szerkesztette és kiadta  
Oláh Károly n.-kőrösi ref. tanítóképezdei ének és zenetanár.  
Budapest (Aigner L.) 1878. 8r. 140 l. ára 1 frt. Csinos s cél-  
szerű. — Az iskolai takarékpénztárak Magyaror-  
szágban, írta Weisz Bernát Ferencz. 8r. 23 l. Lapunk már nyi-  
latkozott ez új intézmény hazánkba behonosításáról, a materia-  
lismust, üzletes kapzsiságot stb. ideje korán ismertté teszi az.  
Legjobb ha a tiszta gyermeki kebel 10—12 éves korig nem is  
sejti mi az: pénz? az elemi osztályokon felül, sűrű népességű  
pontokon inkább használhat. Van a takarékosagra szoktatásnak  
más és nem két élű eszköze is. — A magyar helyes írás  
elvei és szabályai, kiadta a magyar Tudományos Akademia

ára 10 kr. Pest 1879. Igen ajánlandó, hogy ne különcködjünk, hanem kövessük a megrostált s tekintélyvel támogatott szabályokat. — **Elemi zene és ének** a n rövid kivonatban, felsőbb népiskolák, algimnáziumok, tanítóképezdészek és iskola vizsgálók használatára írta és gyakorlatokkal ellátta Beke Antal h.-hadházi ref. kántor orgonista és zenetanító. (Szerző tulajdona.) Debreczen 1878. 8r. 46 l. ára 35 kr. Szükségpótló művecske, a zenejegy-nyomás ékes, s a város nyomdájának dicséretére válik. — **Békési reál gimnázium** értesítője, közli Rózsa Sándor. Tanulók száma a hat osztályban 141, ebből ref. 68, tehát fele se.

### K Ü L Ö N F É L É K.

— **Révész Imre** „Figyelmező“-jéről egy irodalmi tekintély, s igaz hű magyar protestáns tudósunk így ír egy leveleiben: „Révész lapja irányában s szellemében az igazi magyar protestantizmus volt kifejezve, az mely a magyar nép művelődésére a reformációtól fogva oly nagy hatást tett, mely az alföldi, más vidéki ref. magyarság egykori morális életerét fentartotta s ezután is fentarthatná. És még az a komoly presbyterian s puritan protestáns, mely Skótságban de Angliában is hatalmas tényező, és pedig tul is a szoroson ugynevezett presbyteriek egyházi körén. Az a bátorság, az a történelmi tudat, az a világos belátás, mely Révész lapjának jellemét tette, nem telik mástól“ stb. Igen szomorú dolognak tartja fent célzott elvbarátunk a Figyelmező teljes megszűnését, és méltán.

— **Protestáns heti lap** czimmel indul új közlöny Debreczenben jövő új évtől kezdve, a tanárkar közóhaja volt, hogy a tanügygel széles és nagy mértékben foglalkozzék az új lap, s mint a közlött tervrajz mutatja, fog is. A szerkesztő **Joó István**, korábbi szatmári ref. lelkész, jelenleg a debreczeni tanítóképezde állandó és érdeműs igazgatója; főmunkatársai közül **Tóth Sámuel** hittanár és egyházkerületi főjegyző neve a protestáns körökben országosan ismert; **Békési Gyula** a gimnázium igazgatója, tankönyveiről s szervező tehetségéről az illetékes körökben előnyös sulylyal és tekintettel bír. A megindulandó új lapnak kívánunk dicsőséges pálya futást! nemes barátomnak, a szerkesztőnek pedig minél kevesebb töviseket és rögöket a nagy uton, a közpályán, a hol azok sokszor bőven találhatnak. B. F.

— **Lapunk két évi folyama** 1875. és 1876-ról bekötve egy-egy példányban a szerkesztőségnél van letéve elárusítás végett. Kötve, postán elküldve, egy-egy évfolyam ára 7 forint. Ez alkalom a Lapot birni akaró megrendelő egyénnek vagy testületnek tudomására hozatik.

— **Konventiek.** Az enyedi Szemle f. é. 47. számában „a konventi bizottság üléseinek vége“ czim alatt figyelmet érdemlő cikk van az erdélyi testvérek tulságos ragaszkodásáról különleges jogaikhoz: „állandósított előjogoknak ref. ker. egyházban helye nincs,“ „a törvényeknek nem egyenlősége, de tulsága öli meg a szabadságot,“ „az oly szabadság (milyet az erdélyiek akarnak fentartani) lehetlenné teszi az egységet“ stb. tételeket idézzük belőle. Mi is mondjuk: ha igazán egyek akarunk lenni, nincs ok a félelemre, szoros és szerves egység teheti jobbá sorsunkat, a partikulárizmus végnyedésbe dönt.

— **Ugra.** Rózsa Ferencz nevű szegény sorsu földmives ember látogatta meg a ref. lelkészt a déli órákban, s elmondá, hogy iskolás fia nem rég nagyon beteg volt. — Feleségével

együtt órákat töltöttek a nagyon szeretett gyermek beteg ágyánál, s gyakran imádkoztak érte Istenhez. — Ekkor felfogadták, hogy ha a jó Isten meggyógyítandja gyermeküket, a szent-egyház részére 20 forintot ajándékoznak. — Isten meghallgatá kérésüket; a gyermek meggyógyult. — Az általuk felajánlott 20 forintot bármikor átveheti tőle az egyház gondnoka. Ez volt a jelentés tárgya.

**Balogh Ferencz**, felelős szerkesztő és kiadó.

### H I R D E T M É N Y.

## Pályázat.

A tiszai ág. hitv. egyházkerület eperjesi tanítóképezdéjében egy

### tanári állomás

ürülvén meg, — melylyel 1000 frt évi fizetés mellett a vallás, számtan, földrajz, a tótnyelv előadása van összekötve, — annak betöltése végett ezennel pályázat iratik ki. A szakképzettséget tanúsító bizonyítványokkal felszerelt folyamodványok folyó év december 15-keig a superintendensi hivatalhoz terjesztendők be. — Rozsnyón 1878. nov. 12-kén.

Czékus István,  
superintendens.

3—3

## PROTESTÁNS OLVASMÁNYOK.

Az „Evangyéliomi Protestáns Lap“ kiadványai.

➤ Kaphatók Telegdi K. Lajos és ifj. Csáthy Károly könyv-árusoknál Debreczenben, részint Kókai Lajos könyvkereskedőnél és közvetítésével Budapesten. ➤

1. **Emlébeszéd Kálvin felett**, tartotta Merle D' Aubigné, francziából fordította s protestantizmusunk újabb történetéhez adalékkal ellátta Baiogh Ferencz, Debreczen (1878.) 8r. 63 l. ára 40 kr.
2. **A protestantizmus és katholicismus.** Irta Laveleye Emil, magyarra fordította Derczenyi M. Sándor, jegyzetekkel bővitve kiadta Balogh Ferencz, Debreczenben (1877.) 8r. 36 l. ára 30 kr.
3. **Tájékozó pontok a theologia terén**, a magyar protestáns modernizmus és haladó orthodoxia szembesítése, írta Balogh Ferencz (1877.) 8r. 27 l. ára 25 kr.
4. **A skót szabadegyház ismertetése**, egyháztanulmány, írta Csiky Lajos, (1877.) 8r. 55 l. ára 35 kr.
5. **Némely korszerű kérdések szellőztetése** a magyar református egyház kebelében, írta Menyhárt János hittanár, (1877.) 8r. 47 l. ára 30 kr.
6. **A vasárnap és a munkás osztályok**, francziából Könyves János reform. lelkész, (1877.) 8r. 33 l. ára 12 kr.
7. **A bölcseszett jelentősége** a jelen korban és a jövőben, írta Dr. Vellentszény Mór (1878.) 8r. 32 l. ára 30 kr.

1—3